

יש לומר לפי הטעם הראשון אפשר להעמיד משנתנו בשעובדים בחנם. ולא היה קשה אלא לרב פפא משום שעלולים ליהנות מהם (עפ"י חזו"א מנחות כט, יט. וע' גם בקרן אורה ובשפת אמת).

דף טו

'כל חלב לה' – לרבות אימורי קדשים קלים למעילה'. אף על פי שהאימורים מיוחדים לה', והיה ראוי שימעלו ללא לימוד מיוחד שהרי הם קדשי ה' – צריך לומר כיון שבתחילת הקדשם לא היו בדין מעילה, שוב אי אפשר לחול בהם דין מעילה אחרי כן, כסברה המוזכרת לעיל (יב). 'מי איכא מידי דמעיקרא לא אית ביה מעילה ולבסוף אית ביה מעילה' (עפ"י גליונות קהלות יעקב. וצ"ע בסוגיא דתמורה לב:).

'אילימא בקדשי בדיק הבית, אפילו כי מתו נמי לא יהא אלא דאקדיש אשפה לבדיק הבית לאו אית בה מעילה...'. התוס' הקשו הלא אשפה ראויה היא להיפדות, לא כן קדשים שמתו אי אפשר לפדותם, שהרי טעונים העמדה והערכה. ותרצו שהגמרא כאן נוקט כפי הדעה שקדשי בדיק הבית אינם בכלל 'העמדה והערכה'. או מדובר כאשר העמדו ונערכו קודם שמתו.

ואולם הרמב"ם פסק (ערכין ה) שגם קדשי בדיק הבית צריכים העמדה והערכה, ואף על פי כן פסק (מעילה ג) קדשי מזבח שמתו יצאו מידי מעילה – משמע שקדשי בדיק הבית שמתו לא יצאו מידי מעילה. והלא אינם ראויים להיפדות, וכקושית התוס'.

ונראה לומר שרק בקדשי מזבח שייך דין 'קדשים שמתו' מפני שעיקר קדושתם היא למצוותם וכיון שאינם ראויים עוד למצוותם פקע מהם תורת קדשי ה', לא כן קדשי בדיק הבית שעל ידי ההקדש נעשים קנין גבוה בעצם הדבר המוקדש, אין הקדשם תלוי במצוותם ולא איכפת לנו במה שאינם ראויים למצוותם [והוא הדין והוא הטעם לענין דין 'נעשית מצוותו' – נראה שאינו שייך אלא בקדשי מזבח ולא בקדשי בדיק הבית] (עפ"י חדושי הגר"ח הלוי מעילה ב, ה. ובעין זה נקטו עוד אחרונים, בסגנונות שונים, לחלק בין קדשי מזבח ובין קדשי בדיק הבית. ע' מנחת ברוך פו; אור שמח מעילה ה, י; זרע אברהם יא, יד; אבי עזרי (קמא) מעילה ה, יד). או יש לומר לאידך גיסא; לדעת הרמב"ם שקדשי בדיק הבית צריכים העמדה והערכה, לאחר מיתתם אין בהם מעילה כלל, אף לא מדרבנן, שהרי אינם בני דמים כלל. ולכך דייק הרמב"ם לכתוב 'קדשי מזבח' דוקא (קרן אורה).

לכאורה נראה לדחות הדיוק מדברי הרמב"ם, כי יתכן שכתב 'קדשי מזבח' משום שאו הדין פסוק בכל אופן שיצאו מידי מעילה, משא"כ בקדשי בדיק הבית, יש אופנים שלא יצאו – כשאין חסרון 'העמדה והערכה', כגון שנערכו מחיים וכמו שכתבו התוס'. ואולם המשנה-למלך (ערכין ה, יב) דייק מלשון הרמב"ם שלדעתו אין מועילה העמדה והערכה מחיים לפדות לאחר מיתה (וכדברי התוס' בחולין קלה, דלא כתוס' כאן. וע"ע שעה"מ בכורים י, ב; חזו"א בכורות כב, א). ולפי זה אין פדיון לקדשי בדיק הבית בכל אופן, וחזר ונראה הדיוק מלשון 'קדשי מזבח' שכתב הרמב"ם (עפ"י קרן אורה).

יש שכתבו לפרש שגם התוס' מודים לסברת האחרונים הנ"ל, ואעפ"י כן נקטו שאין מעילה בקדשי בדיק הבית שאי אפשר לפדותם, ולא משום שאינם ראויים למצוותם – כי טעם זה אינו שייך בקדושת בדיק הבית כאמור – אלא לפי שאין שייך מושג 'דמים' (וממילא 'קדושת דמים') אלא בראוי לפדיון, משום שדבר שאינו שווה למוכרו וליקח דמים בעדו, אינו נחשב 'בר דמים' כלל [כעין שכתב בנתיבות-המשפט (קמא, א) לענין תשלומי נזקין]. וכבר דנו אחרונים בסברה זו ובמסתעף. ע' בשו"ת אחיעזר ח"ב מו, ז; סוף ספר חדושי מרן ר"ז הלוי; קהלות יעקב ו; בית ישי צג הערה ד; קלה הערה ג; מתן קדש].

עוד יש לתרץ, זה שאמרו שיש מעילה בקדשי בדיק הבית שמתו, היינו כשיש להקדש צורך ושימוש בהם ללא פדיון, כגון להאכיל לבהמת הקדש, אבל קדשי מזבח שמתו לעולם אינם ראויים להקדש (עפ"י חזון איש בכורות יח, יז).

(ע"ב) 'חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה: הבשר והחלב והסולת והיין והשמן'. אף על פי שאכלים ומשקים שיעורם אינו זהה, וכלל הוא בידינו כל שאין שיעורם שוה אין מצטרפים – זה רק בדרך שתיה, אבל בדרך אכילה כגון ששרה פתו ביין – שיעורו בכזית. (תוס' זבחים קט. וע"ע שפת אמת).
עוד אפשר שנחשב שיעורם שוה, שהרי רביעית לכשיקרוש יעמוד על כזית, כמו שאמרו בגמרא (קרוך אורה. ואולם לשאר הלכות אוכלים ומשקים אינם מצטרפים כדמשמע במשנה להלן יז: וצ"ע).

'התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי... מצטרפין זה עם זה לאסור ולחייב עליהן את החומש'. בדין היה לפטור מחומש בתרומת מעשר של דמאי, כשם שאין חייבים על מעשר שני שלו (כבמשנת דמאי א, ב), אבל אמרו חכמים אם לא יתחייב עליה חומש יזולו בה (רמב"ם תרומות י, ד עפ"י ב"מ נה. וע"ש בתוס' ובתוס' יום טוב, ובקרוך אורה כאן).

משנתנו לא נקטה צירוף לחיוב מיתה בידי שמים במויד [ונפקא מינה למעשה בכגון שנתחייב ממון באותה שעה, שנפטר משום 'קם ליה בדברה מיניה' לכמה דעות – ע' כתובות לה] – נראה שנקטה דברים השייכים בכל החמשה דברים, ואילו בתרומת מעשר של דמאי אין מיתה אלא חומש בלבד. אכן הרמב"ם שם נקט גם גם מיתה, וצ"ל דלא קאי אדמאי.

*

'... כידוע דקניני האדם יש להם שייכות עם האדם, דלכן אמרו (פסחים קיב). הנוטל פרוטה מאיוב מתברך. וכן אמרו (שם) במי שהשעה משחקת מצליח, כי הוא קבוע גם בקניניו, כי הממון נקרא 'מאד' שבוה תוקף חשק האדם וכאשר הוא משעבדו לדבר אחר שחושק עוד יותר אז נקבע גם ברכוש, מאחר שזה כל חשק האדם ועיקר קנינו גם בו נקבע אותו חשק, שזה ענין ההקדש לשמים, ומוקצה לעבודה זרה – שחל על החפץ הענין הנקבע עליו שהוא מוכן בדעת האדם – זה מצד קדושתו וזה מצד ההיפך, רק לפי שכל כח האדם הרי מוסר עצמו לאלוה שלו, הרי כל כוחות האדם שקועים בזה כאשר קנינו מתיחד לאותו דבר הוא חל אותם כוחות גם על הקנינים. וכן בכל דבר שתוקף תשוקת האדם לו ומוציא ממנו על זה...' (מתוך צדקת הצדיק רמט).

דף טז

'לא שנו אלא לענין טומאה אבל לענין אכילה – טהורין בפני עצמן וטמאים בפני עצמן'. הטעם מבואר להלן, לפי שאין איסור חל על איסור, הלכך לא חל איסור נבלה על איסור טמא.
ויש לשאול, לדעת הסובר חצי שיעור מותר מן התורה [ויש אומרים שכך היא דעתו של רב עצמו – ע' במובא בכריתות כב], הלא חצי כזית טמאה – אין בו איסור טמא, ומדוע לא יחול איסור נבלה על חצי זה עם חצי כזית מטהורה?
יש לומר כיון שפשט הכתוב 'לא תאכלו כל נבלה' אינו מדבר בטמאה, שוב מסתבר שלא נאמר בטמאה איסור נבלה כלל, גם לא על חצי שיעור. וכיוצא בזה יש לפרש בכמה סוגיות (עפ"י קרוך אורה).